

i djelomično razbijanje starinskog rituala i stvaralačko prilagođavanje novom vremenu i miješanje tradicionalnoga s novim, nacionalnoga s drugim jezikom. Marijci nisu primali ruske svadbene pjesme, ali su različitim putovima usvajali ruske neobredne pjesme, koje su imale u marijskoj svadbi posebne funkcije.

Dva se priloga bave narodnom poezijom. O nekim osobinama tradicijskih narodnih pjesama Arhangelškog okruga piše L. I. Brjanceva, a o likovima pjevača-lakrdijaša u ruskom folkloru Udmurtije, prema suvremenim zapisima, piše J. P. Semjakina. Ističe se da u repertoaru Arhangelškog okruga ima vrsta kojih u drugim oblastima RSFSR već odavno nema, a ovdje produžuju život, što omogućava da se prouče neki procesi u usmenom pjesničkom stvaralaštvu.

Samo je jedan prilog posvećen narodnoj prozi. U njemu se prikazuju govore o prvim doseljenicima u selo Iljčino u Baškirskoj SSR [B. G. Ahmetšin].

Malim folklornim oblicima posvećena su tri rada. U prvom je riječ o vezama udmurtskih zagonetaka s drugim vrstama folkloru [T. G. Perevozčikova]. U drugom se govori o suvremenom životu tatarskih zagonetaka [H. Š. Mahmutov]. Riječ je o evoluciji vrste, jedne od najstarijih u narodnom pjesničkom stvaralaštvu. Istraživanje navodi na zaključak da zagonetke čuvaju odgojnu i zabavnu funkciju i u našem vremenu. Treći rad govori o suvremenom stanju igara i njihovih tekstova u dječjem folkloru [I. V. Sabitova]. Prilog je rađen na materijalu sakupljenom od 1975. do 1978. godine u Arhangelškoj oblasti.

Četiri priloga bave se odnosom folkloru i literaturi. Prvi govori o baškirskim legendama F. D. Nefedova [M. G. Rahimkulov]. Riječ je o piscu narodnjaku koji je oduševljeno proučavao folklor, etnografiju i arheologiju naroda Rusije, a posebno ga je zanimala Baškirijska. Drugi govori o "tajnim" djelima iz šezdesetih i početkom sedamdesetih godina [V. K. Arhangel'ska]. Prilog je rađen po biografiji književnika N. S. Ljeskova,

koji je ostavio svjedočanstva o životu nekih revolucionarnih pjesama iz građanskoga demokratskog razdoblja oslobodilačkih pokreta u Rusiji. O folklorizmu romana M. Gorkoga *Život Klima Samgina* prema varijantama tog djela piše A. V. Barmin, a o umjetničkoj funkciji pjesama u romanu Hadije Davljetšinoe Irgiz A. M. Sulejmanov. Prilog je napisan na osnovi velikog folklornog nasljeđa baškirskog naroda.

Tri priloga govore o građi. U prvome L. G. Barag iscrpno komentira i donosi tekst usmene pripovijetke pripovjedača I. I. Karceva *Kako se vojnik oženio engleskom kraljevnom*. K. J. Korepova govori o povijesnim pjesmama u zbirci A. V. Karpova, zborniku s više od 500 tekstova skupljenih u sedamdesetim godinama 19. stoljeća u nižegorodskom kraju, koji je ostao neobjavljen i slabo proučen. Pet pjesama, koje govore o događajima do 19. stoljeća, objavljeno je u ovoj knjizi. U trećem je prilogu riječ o pjesmama iz ratnih vojničkih bilježnica [P. G. Širjajeva]. Objavljeno je osam pjesama iz domovinskog rata i popraćeno kraćim primjedbama.

ANTE NAZOR

Folklor i etnografija. U etnografičeskikh istokov fol'klornyh sjužetov i obrazov. Pod redakcijej B. N. Putilova, Nauka, Leningrad 1984, 256 str.

*****

U radovima okupljenim u ovoj knjizi [31 članak] autori su prije svega usmjerili pažnju na veze i međuodnos usmenoknjiževnih sižea i likova s tzv. etnološkom stvarnošću - životnim odnosima i normama, društvenim i obiteljskim odnosima, sustavom običaja i obreda, te mitologijom. U knjizi se promatraju geneološke, semantičke i funkcionalne veze sižea i likova u epici, bajkama, predajama i različitim usmenoknjiževnim oblicima

vezanim uz običaje raznih naroda svijeta [npr. Južna Amerika, Aljaska, Indonezija, Zapadna Afrika, Polinezija, SSSR i dr.] i različitih povijesnih stadija razvoja društva. Radovi istražuju mehanizam prelaženja etnoloških supstrata u folklorne pojave i zakonitosti evolucije tih pojava u povijesnom procesu, te upozoravaju na općeteorijske aspekte tih pojava.

Postoji u znanosti pozicija u kojoj se folklorna, pa tako i usmenoknjiževna stvarnost i društvena, životna, nalaze u odnosu prvobitnog izraza i sekundarnog odraza. Međutim, postoji i druga pozicija koja upozorava na ravnodušan položaj i sinhronizirani odnos usmenoknjiževne i etnološke stvarnosti gdje one predstavljaju različite izraze iste stvarnosti. Čitalac će u ovoj knjizi naći izraženu tu drugu poziciju. Premda postoje duboka razmimoilaženja između te dvije pozicije, autori nastoje pokazati da ih ipak zbližuje jedno: usmenoknjiževne sižee valja promatrati pozivajući se na odgovarajuće etnološke činjenice - bez njih oni će nam ostati nejasni i skriveni. Isto tako, upozoravaju autori, samo jednostrano pronalaženje etnoloških izvora ili paralelnih veza s etnološkim činjenicama, za shvaćanje folklornih, usmenoknjiževnih pojava, nije dovoljno. Nužno je, kako ističu autori istraživanje "mehanizma preobraćenja" [ili "prekodiranja"] etnološke stvarnosti u folklornu stvarnost. Kako su već pokazala mnogobrojna istraživanja, folklor, pa tako i usmena književnost ne daje izravne podatke o životnim činjenicama, ne "reproducira" jednostavne pojave iz stvarnosti, ne ponavlja etnološke sadržaje, ne ilustrira ih, ne gradi svoj svijet na osnovi umjetničke preobrazbe te stvarnosti. Shvatiti folklor može se jedino ako se ovlada njegovim zakonima. Dakle, ne treba očekivati da će usmenoknjiževna djela biti dokumentarni prilog ili "slika života". Pa ipak, usmenoknjiževna djela svojim stiliziranim tradicijskim sižeeima i motivima, svojim visokim stupnjem apstrahiranosti tiču se životne realnosti. Njihovi sižei, teme i likovi, koliko god

su na prvi pogled daleki od stvarnih događaja, bili su životno relevantni, bili su aktualni. Da tako nije bilo, ne bi se usmenoknjiževna djela ni prenosila ni izvodila. Naravno, u takvom pristupu usmenoknjiževnim oblicima, njihovoj tematici, likovima i sižeeima, veliku ulogu igra kategorija žanra. Upravo su stoga u ovoj knjizi usporedno prisutni problemi sižea i likova u uzajamnom odnosu s genološkim problemima žanrova.

Uz poznavanje žanrova, njihovih zakonitosti, povijesti i korijena, autori u ovom zborniku posebnu pažnju poklanjaju i problemima mitologije. Upravo su se, smatraju autori, unutar mitološkog sinkretizma razvili neki klasični folklorni žanrovi. Mitologiji folklor "duguje" niz "svjetskih" sižea, motiva i likova, "mitološki semantički ton" provlači se sve do kasnih stadija povijesti usmene književnosti.

Valja napomenuti da se autori u zborniku umnogome naslanjaju na radove, ideje i teorijska promišljanja V. J. Proppa kojemu zaista i pripada zasluga za nov metodološki i teorijski pristup folkloru i njegovoj vezi s etnologijom, odnosno sa stvarnošću.

Istaknuli bismo na kraju da je većina članaka u knjizi "otvorena" za nova pitanja vezana uz povijest folkloru, pa tako i povijest usmene književnosti i uz metodološke principe njezina izučavanja. Tu "otvorenost" i neisključivost smatramo bitnim kvalitetom ovoga zbornika.

Knjiga je namijenjena folkloristima, posebno onima koji se bave usmenom književnošću, zatim etnologima i povjesničarima kulture.

TANJA PERIĆ-POLONIJO